

Wyrok z dnia 1 grudnia 1998 r.

I PKN 473/98

1. Jeżeli po wypowiedzeniu zmieniającym, od którego pracownik odwołał się do sądu pracy, pracodawca dokonuje wypowiedzenia definitywnego, to zarówno przy ocenie zasadności tego wypowiedzenia, jak i możliwości przywrócenia do pracy, należy uwzględniać prawomocny wyrok przywracający do pracy na warunkach sprzed wypowiedzenia zmieniającego (art. 365 § 1 KPC).

2. Wyrok sądu pierwszej instancji uznający wypowiedzenie za bezskuteczne, jeżeli środki odwoławcze od niego zostały oddalone, a upłynął już okres wypowiedzenia, wywołuje skutek przywracający do pracy (art. 45 § 1 KP).

3. Do pracownika będącego członkiem zarządu zakładowej organizacji związkowej nie stosuje się art. 10 ust. 3 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładów pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 1990 r. Nr 4, poz. 19 ze zm.) i zgodnie z art. 6 ust. 1 w związku z art. 5 ust. 1 tej ustawy możliwe jest dokonanie mu wyłącznie wypowiedzenia zmieniającego. Ochrona ta jednak nie przysługuje w przypadku wyrażenia przez zarząd zakładowej organizacji związkowej zgody na wypowiedzenie definitywne.

4. Zgoda zarządu zakładowej organizacji związkowej na wypowiedzenie umowy o pracę jej członkowi może być odwołana tylko z zachowaniem warunków z art. 61 KC.

Przewodniczący: SSN Józef Iwulski (sprawozdawca). Sędziowie SN: Roman Kuczyński, Barbara Wagner.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 1 grudnia 1998 r. sprawy z powództwa Ewy F. przeciwko Powszechnej Spółdzielni Spożywców "S." w K. o przywrócenie do pracy, na skutek kasacji strony pozwanej od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Bielsku – Białej z dnia 10 czerwca 1998 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

Uzasadnienie

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Oświęcimiu, wyrokiem z dnia 25 kwietnia 1995 r. [...] oddalił powództwo Ewy F. przeciwko "S." Powszechnej Spółdzielni Spożywców w K. o przywrócenie do pracy na poprzednich warunkach. Sąd Rejonowy ustalił, że powódka była zatrudniona od 29 listopada 1978 r. na stanowisku sprzedawcy w sklepie nr 11 w K., a następnie została przeniesiona do sklepu nr 31. W dniu 30 grudnia 1993 r. powódka otrzymała wypowiedzenie warunków pracy oraz płacy i w nowych warunkach od 1 kwietnia 1994 r. podjęła zatrudnienie w kiosku nr 3 w K. Powódka odwołała się od tego wypowiedzenia do sądu pracy i w dacie wydania wyroku przez Sąd pierwszej instancji postępowanie to toczyło się. W dniu 14 grudnia 1994 r. zarząd strony pozwanej postanowił zlikwidować kiosk nr 3 ze względu na jego nierentowność. Pismem z 15 grudnia 1994 r. strona pozwana zawiadomiła zakładową organizację związkową o zamiarze wypowiedzenia powódce umowy o pracę z przyczyn dotyczących pracodawcy. Pismem z 29 grudnia 1994 r. Komisja Zakładowa NSZZ "Solidarność", której członkiem była powódka, "przychyliła się" do decyzji zarządu strony pozwanej. W dniu 30 grudnia 1994 r. strona pozwana wypowiedziała powódce umowę o pracę w związku z likwidacją kiosku nr 3 i brakiem możliwości zatrudnienia na jakimkolwiek innym stanowisku pracy. Dodać należy, że Komisja Zakładowa NSZZ "Solidarność" zajmowała w sprawie jeszcze inne stanowiska. W szczególności w dniu 28 grudnia 1994 r. zaproponowała "wstrzymanie wypowiedzenia do czasu zakończenia poprzedniej sprawy". Już po dokonaniu wypowiedzenia, ale w czasie biegu jego terminu, w dniu 13 stycznia 1995 r. Komisja Zakładowa, powołując się na swoją uchwałę z tej samej daty, wniosła o "wycofanie wypowiedzenia". Strona pozwana odpowiedziała wówczas pismem z 16 stycznia 1995 r., stwierdzając, że wypowiedzenie jest "dokonane i skuteczne".

Sąd Rejonowy uznał, że wypowiedzenie powódce umowy o pracę było uzasadnione przyczynami ekonomicznymi (art. 10 w związku z art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych ustaw, Dz.U. z 1990 r. Nr 4, poz. 19 ze zm.). Zakładowa organizacja związkowa nie zgłosiła w terminie sprzeciwu, o jakim mowa w art. 10 ust. 3 tej ustawy. Wypowiedzenie było więc skuteczne, a zmiana stanowiska organizacji związkowej nie wywarła skutku prawnego.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Bielsku-Białej, wyrokiem z dnia 10 czerwca 1998 r. [...], zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji w uwzględnieniu rewizji powódki i przywrócił ją do pracy na stanowisko sprzedawcy w sklepie nr 31, zasądzając wynagrodzenie za cały czas pozostawania bez pracy. Sąd drugiej instancji zawiesił postępowanie do czasu zakończenia sprawy toczącej się z odwołania od poprzedniego wypowiedzenia. Zakończyła się ona wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 1997 r., I PKN 324/97, oddalającym kasację strony pozwanej od wyroku oddalającego rewizję strony pozwanej od wyroku Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Oświęcimiu z dnia 15 maja 1996 r. [...], którym uznano za bezskuteczne wypowiedzenie powódce warunków pracy i płacy z 30 grudnia 1993 r. Sąd drugiej instancji uznał, że powódka podlegała szczególnej ochronie trwałości stosunku pracy. Oceniał, że do powódki nie miał zastosowania art. 10 ust. 3 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r., gdyż podlegała ona ochronie określonej w art. 5 ust. 3 i art. 6 tej ustawy. Wobec tego strona pozwana mogła dokonać powódce tylko wypowiedzenia zmieniającego, a więc wypowiadając definitywnie umowę o pracę naruszyła te przepisy. Zdaniem Sądu drugiej instancji wyrok w poprzedniej sprawie, uznający wypowiedzenie zmieniające za bezskuteczne (ze stanowiska sprzedawcy w sklepie nr 31 na stanowisko sprzedawcy w kiosku nr 3) w istocie zmierzał do zniweczenia skutków tego wypowiedzenia. Dlatego zdaniem Sądu drugiej instancji zgodnie z tym wyrokiem, należało powódkę przywrócić na stanowisko sprzedawcy w sklepie nr 31, a nie na stanowisko sprzedawcy w kiosku nr 3. Sąd drugiej instancji nie podzielił poglądu, że powódce należało jedynie zasądzić odszkodowanie wobec likwidacji kiosku nr 3, gdyż uprawomocnienie się orzeczenia w poprzedniej sprawie otwiera powódce drogę powrotu na stanowisko sprzedawcy w sklepie nr 31. Zasądzając wynagrodzenie za cały okres pozostawania bez pracy Sąd powołał się na art. 47 zdanie drugie KP.

Od tego wyroku kasację wniosła strona pozwana. Zarzuciła naruszenie art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (Dz.U. Nr 55, poz. 234 ze zm.) oraz art. 6 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. przez przyjęcie przysługiwania powódce szczególnej ochrony, mimo wyrażenia przez zakładową organizację związkową zgody na rozwiązanie z powódką umowy o pracę. Strona pozwana zarzuciła również naruszenie art. 45 § 1 KP, polegające na przywróceniu powódki na inne stanowisko pracy niż zajmowane w dniu dokonania wypowiedzenia umowy o pracę. Strona pozwana wskazała także naruszenie art. 47 § 2 KP w brzmieniu obo-

wiążącym do 2 czerwca 1996 r. i zasądzenie wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy, bez odliczenia zasiłków z ubezpieczenia społecznego i zasiłków dla bezrobotnych, które powódka pobierała. Strona pozwana zarzuciła też naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 366 KPC przez uwzględnienie żądania przywrócenia do pracy na stanowisku sprzedawcy w sklepie nr 31, które to żądanie było przedmiotem rozstrzygnięcia w poprzedniej sprawie. Podniosła też naruszenie art. 299 KPC przez oddalenie wniosku o przesłuchanie przedstawiciela strony pozwanej przed Sądem drugiej instancji. W uzasadnieniu kasacji strona pozwana podniosła, że wobec wyrażenia przez zakładową organizację związkową zgody na wypowiedzenie powódce umowy o pracę nie podlegała ona szczególnej ochronie z art. 6, czy art. 10 ust. 3 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. Strona pozwana uważa, że zgodnie z art. 45 § 1 KP było możliwe wyłącznie przywrócenie powódki do pracy na stanowisku zajmowanym w momencie wypowiedzenia (sprzedawca w kiosku nr 3). Orzekając o przywróceniu do pracy na stanowisku w sklepie nr 31, zdaniem strony pozwanej, Sąd drugiej instancji naruszył zarówno art. 45 § 1 KP, jak i art. 366 KPC, gdyż orzekł o roszczeniu już prawomocnie rozstrzygniętym. Strona pozwana zarzuciła, że Sąd drugiej instancji nie poczynił ustaleń czy powódka w okresie pozostawania bez pracy otrzymywała wynagrodzenie od innego pracodawcy lub pobierała zasiłki. Podniosła, że Sąd oddalając wniosek o przesłuchanie jej przedstawiciela pozbawił stronę pozwaną możliwości powoływania się na niemożność lub niecelowość przywrócenia powódki do pracy (art. 45 § 2 KP) lub sprzeczność tego żądania ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa (art. 8 KP).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Najdalej idącym zarzutem kasacji jest zarzut naruszenia art. 366 KPC, czyli zarzut naruszenia powagi rzeczy osądzonej wyroku wydanego w poprzedniej sprawie toczącej się między stronami. Zarzut ten oznacza bowiem podniesienie nieważności postępowania (art. 379 pkt 3 KPC). Jest on jednak bezzasadny. Zgodnie z art. 366 KPC wyrok prawomocny ma powagę rzeczy osądzonej tylko co do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, a ponadto tylko między tymi samymi stronami. Poza tożsamością rozstrzygnięcia w zakresie żądania, konieczne jest więc istnienie tożsamości podstawy sporu. Jest oczywiste, że podstawy sporu w obu rozpatrywanych między stronami sprawach były różne. Chodziło w

nich bowiem o dwa różne wypowiedzenia umowy o pracę, z powołaniem się na różne okoliczności stanowiące ich przyczyny. Strona pozwana nie dostrzega, że zgodnie z art. 365 § 1 KPC orzeczenie prawomocne wiąże wszystkie sądy. Po uprawomocnieniu się wyroku przywracającego powódkę do pracy w sklepie nr 31, wiązał on wszystkie sądy, w tym przede wszystkim Sąd drugiej instancji rozpoznający niniejszą sprawę. Związanie to powodowało, że Sąd ten w uwzględnieniu powództwa nie mógł przywrócić powódki do pracy na warunkach sprzed wypowiedzenia definitywnego, gdyż w ten sposób naruszyłby związenie wynikające z prawomocnego w tym momencie wyroku przywracającego powódkę do pracy w sklepie nr 31. W tej szczególnej sytuacji nie może odnieść skutku, zasadniczo słuszny zarzut strony pozwanej, że przywrócenie do pracy (art. 45 § 1 KP) dotyczy tylko przywrócenia na poprzednie, a nie inne stanowisko (por. wyrok z dnia 29 lipca 1997 r., I PKN 217/97, OSNAPiUS 1998 nr 11, poz. 324). Sąd drugiej instancji prawidłowo uznał, że poprzedni wyrok w istocie przywrócił powódkę do pracy na stanowisku sprzedawcy w sklepie nr 31. Wprawdzie wyrok Sądu pierwszej instancji w tej poprzedniej sprawie uznał wypowiedzenie za bezskuteczne, a następnie zostały oddalone rewizja i kasacja strony pozwanej, ale nie można uznać aby w ten sposób doszło do wstecznego ubezskutecznienia wypowiedzenia, a nie przywrócenia do pracy. Zasadą jest wprawdzie, że sądy powinny z urzędu w miejsce żądanego uznania wypowiedzenia za bezskuteczne, po upływie okresu wypowiedzenia, orzec o przywróceniu do pracy (art. 45 § 1 KP - por. wyrok z dnia 4 grudnia 1997 r., I PKN 422/97, OSNAPiUS 1998 nr 20, poz. 600). Jeżeli jednak upływ okresu wypowiedzenia nastąpi w postępowaniu przed drugą czy trzecią instancją, to należy uznać, że skutek przywracający do pracy następuje także poprzez oddalenie środków odwoławczych pozwanego pracodawcy z mocy tego właśnie przepisu materialnoprawnego.

Zasadnie w kasacji został podniesiony zarzut naruszenia art. 32 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych w związku z art. 6 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. Sąd drugiej instancji prawidłowo wywiódł, że w przypadku pracownika będącego członkiem zarządu zakładowej organizacji związkowej (inaczej niż np. członka zakładowej komisji rewizyjnej) nie stosuje się przy zwolnieniach indywidualnych art. 10 ust. 3 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r., a zgodnie z art. 6 ust. 1 w związku z art. 5 ust. 1 tej ustawy możliwe jest wyłącznie dokonanie mu wypowiedzenia zmieniającego. Inaczej mówiąc dokonanie takiemu pracownikowi wypowiedzenia definitywnego jest naruszeniem tych przepisów. Sąd drugiej instancji nie dostrzegł jednak, że szczególna

ochrona trwałości stosunku pracy członka zarządu zakładowej organizacji związkowej z art. 32 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych ma charakter względny. Czyli, że jest możliwe wypowiedzenie i rozwiązanie umowy o pracę z takim pracownikiem, jeżeli zakładowa organizacja związkowa wyrazi na to zgodę. Zgoda zarządu zakładowej organizacji związkowej na wypowiedzenie umowy o pracę członkowi tego zarządu uchyla ochronę, a więc także powoduje, że nie dotyczy go art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. W rozpatrywanej sprawie należy uznać, że zakładowa organizacja związkowa wyraziła zgodę na rozwiązanie umowy o pracę z powódką, a tym samym została uchylona ochrona z art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. Wymaga to jednak o wiele głębszej analizy niż uczynił to Sąd pierwszej instancji (Sąd drugiej instancji tej kwestii nie rozważał), gdyż stanowisko zarządu zakładowej organizacji związkowej w przedmiocie rozwiązania umowy o pracę z powódką było zmienne. W szczególności, o ile w momencie dokonania powódce wypowiedzenia umowy o pracę, zgoda taka była wyrażona, o tyle w momencie rozwiązania stosunku pracy (upływu okresu wypowiedzenia) zarząd zakładowej organizacji związkowej nie wyrażał na to zgody. Z brzmienia art. 32 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych można wyprowadzić wniosek, że szczególna ochrona jest uchylona tylko wówczas, gdy zgoda zarządu organizacji związkowej istnieje zarówno w momencie dokonania wypowiedzenia, jak i w momencie rozwiązania stosunku pracy w wyniku tego wypowiedzenia (por. np. uchwałę składu siedmiu sędziów z dnia 14 kwietnia 1994 r., I PZP 59/93, OSNAPiUS 1994 nr 9, poz. 140). Inaczej mówiąc na podstawie treści tego przepisu można by twierdzić, że zakładowa organizacja związkowa, która zgodziła się na dokonanie wypowiedzenia członkowi zarządu, może skutecznie cofnąć tę zgodę (odwołać) przed upływem okresu wypowiedzenia i w ten sposób spowodować sprzeczność z prawem rozwiązania umowy o pracę. Pogląd ten jest jednak niesłuszny. Wprawdzie zgoda zakładowej organizacji związkowej na wypowiedzenie (rozwiązanie) umowy o pracę członkowi zarządu nie jest w ścisłym tego słowa znaczeniu oświadczeniem woli (czynnością prawną), ale wywiera wpływ i w ten sposób staje się niejako elementem treści czynności prawnej rozwiązującej stosunek pracy. Zgoda zakładowej organizacji związkowej wykazuje więc daleko idące podobieństwo do zgody osoby trzeciej na dokonanie czynności prawnej (art. 63 § 1 KC w związku z art. 300 KP). Należy do niej więc stosować odpowiednio zasady dotyczące składania i odwołania oświadczeń woli (art. 61 KC w związku z art. 300 KP). Jeżeli więc zakładowa organizacja związkowa wyrazi pracodawcy zgodę na wypowiedzenie umowy o

pracę członkowi zarządu, to odwołanie tej zgody może nastąpić tylko wcześniej lub równocześnie z dojściem tej zgody do pracodawcy. W niniejszej sprawie zakładowa organizacja odwołała swoją zgodę na rozwiązanie umowy o pracę z powódką już po dojściu tej zgody do pracodawcy, czyli w sposób nieskuteczny. Tym samym wypowiedzenie powódce umowy o pracę i następnie jej rozwiązanie nie naruszało przepisów o szczególnej ochronie trwałości stosunku pracy (art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. w związku z art. 32 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych).

Mimo słuszności tego zarzutu kasacyjnego, należy uznać, że zaskarżony wyrok odpowiada prawu (art. 393¹² KPC). Wypowiedzenie powódce umowy o pracę było bowiem nieuzasadnione (art. 45 § 1 KP). Przyczynę tego wypowiedzenia stanowiło zlikwidowanie stanowiska pracy powódki w kiosku nr 3. Tymczasem powódka znajdowała się w szczególnej sytuacji prawnej i faktycznej. Wypowiedziano jej warunki pracy, zmieniając stanowisko ze sprzedawcy w sklepie nr 31, na sprzedawcę w kiosku nr 3. Z jej powództwa toczyło się postępowanie sądowe o przywrócenie poprzednich warunków pracy (stanowiska). Strona pozwana dokonując w tej sytuacji kolejnego wypowiedzenia umowy o pracę, powinna uwzględnić, że postępowanie to może zakończyć się przywróceniem powódki do pracy na stanowisko sprzedawcy w sklepie nr 31. W tym specyficznym układzie przy ocenie zasadności wypowiedzenia umowy o pracę, zarówno pracodawca, jak i Sądy powinny uwzględnić tę okoliczność. Tym samym likwidacja kiosku nr 3 nie mogła być uznana za przyczynę uzasadniającą wypowiedzenie umowy o pracę powódki, gdyż przy tej ocenie należało uwzględnić możliwość przywrócenia do pracy na stanowisko sprzedawcy w sklepie nr 31. Po zapadnięciu w tej sprawie prawomocnego wyroku przywracającego powódkę do pracy w tym sklepie okoliczność ta stała się tym bardziej znacząca, że wynika ze związania prawomocnym wyrokiem sądowym (art. 365 § 1 KPC). W tej szczególnej sytuacji Sąd drugiej instancji nie tylko mógł, ale nawet musiał przywrócić powódkę do pracy w sklepie nr 31.

Powoduje to także bezzasadność zarzutów dotyczących braku możliwości przywrócenia powódki do pracy na stanowisko sprzedawcy w sklepie nr 31 i związanych z tym zarzutów dotyczących postępowania dowodowego. Postępowanie to zmierzałoby bowiem w istocie do ubezskutecznienia prawomocnego wyroku sądowego, co jest niemożliwe w świetle art. 365 § 1 KPC. Bezzasadny jest też zarzut kasacji dotyczący naruszenia art. 45 § 2 KP, w zakresie dotyczącym braku możliwości przywrócenia powódki na poprzednie stanowisko, gdyż powódka została przywró-

cona na stanowisko sprzedawcy w sklepie nr 31, a nie sprzedawcy w kiosku nr 3. Zresztą zgodnie z art. 45 § 3 KP, do powódki art. 45 § 2 KP nie mógł być zastosowany, a oddalenie powództwa, czy zasądzenie odszkodowania poprzez zastosowanie art. 8 KP, nie ma żadnego uzasadnienia faktycznego i prawnego. Strona pozwana zresztą nie wskazuje żadnej zasady współżycia społecznego, z którą miałyby pozostać w sprzeczności przywrócenie powódki do pracy. Przesłuchanie przedstawiciela strony pozwanej było więc zbędne (art. 227 KPC). Bezzasadny jest także zarzut kasacji dotyczący obniżenia powódce wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy, gdyż opiera się on na nowych twierdzeniach, których zgłaszanie w postępowaniu kasacyjnym jest niedopuszczalne, a w postępowaniu apelacyjnym może być pominięte (art. 381 KPC).

Z tych względów kasacja strony pozwanej podlegała oddaleniu na podstawie art. 393¹² KPC.

=====